

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput octavum. De variis ac diversis fidei confessionibus, Principum jussu
cusis & per ipsorum ditones divulgatis: deque altercationibus
Theologorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

regnis jam ante quoque religio mutata fuerat, uti supra libro 4. diximus; alii contentionem, quæ inter duos fratres Duces Winmarienses, Electoris Palatini generos, exarserat, quam tam dictus Palatinus quam Saxonie Elector plurimum ad res suas pertinere dicebant. At Philippus Hassiæ Landgravius, & alii Principes tredecim ejusdem religionis, Marpurgum ab eo invitati, se per nuptias filii sui cum Ducis Wirtembergici filia excusabant. Horum vero Principum nomina erant. Philippus Hassiæ Landgravius, Gulielmus & Ludovicus ejus filii, Philippus Dux Holstatiæ, Ernestus Dux Brunsvicensis, Christophorus Dux Wirtembergicus, duo ipsius filii, duo filii Comitis Palatini Electoris, Wolfgangus Dux Bipontinus cum filio, & Joannes Georgius filius Marchionis Brâdenburgensis. *Et iis quidem qui invitati aliquid faciunt, excusatio nunquam deest.* Non parum tum Imperator indignabatur, quod tam propinquo se visisim hostis metu, Principes genio & conviviis indulgerent; simulque verebatur ne per hanc occasionem aliquid in religionis negotio de novo tentarent; præsertim quum ex omnibus Principum familiis qui religionem Protestantium sequebantur, illo in conventu quidam præsentibus essent. Præcipua ipsius cura fuit, ut Comitem Palatinum tam ad antiquam religionem, quam officium reduceret; qui Augustanæ Confessionis adeo inter se dissidentis pertæsus, Genevensis cuius vulnera tunc veluti recentis mercis latebant, fuerat amplexus, ut alibi ostendam.

IV. Itaque Maximilianus, quod periculum in mora esset, solo Baviaræ Duce comitante, Augustam profectus est. Miserunt quidem eo Protestantes Legatos suos; sed Imperator, quod de magnis & ad totius Christianæ Reipublicæ salutem pertinentibus rebus agendum esset, Principes per omnia sacra obtestatus est, *ut ipsi eo venirent, nec bello inter Danos & Suecos decipi se sinerent, sed Jesu Christi honorem suis nuptiis & epulis, ac publicis utilitatibus privatis anteponerent.* Interea Solimanus maximis viribus Hungariam pervagatus, pleraque suæ ditionis fecit. Comitibus tandem celebratis, deliberatum fuit, de hæresibus Pace religionis non comprehensis, immo Augustani Conventus Anno M. D. LV. habiti decreto damnatis, ex Imperio profligandis ac penitus extirpandis; tum etiam de auxiliis contra Turcam conferendis. Facile tum videbat Elector Palatinus, non solum Anabaptistas, Arrianos & alios hæreticos, verum etiam se suosque

Calvinistas, quorum Confessione sese adjunxerat, isthac propositione designari. Quare omni studio eo elaboravit ut hac de re eo in conventu nihil omnino fuerit decretum: de altero vero facile assensit, ut nimirum contra Turcas auxilia contribuere; cuius expeditionis eventum libro IV. explicavimus. Et hic tum quidem rerum erat per Germaniam status: quem crebris offensionibus, ac præsertim religionis dissidiis vehementer labefactum, mors Solimani non parum recreavit. Deo providente, ne dum suos flagellat & terret ad poenitentiam, hostis nihilominus sanctam Ecclesiam non plane conculcet.

DE VARIIS AC DIVERSIS FIDEI CONFSSIONIBUS, Principum jussu cunctis, & per ipsorum ditiones divulgatis: deque alterationibus Theologorum.

CAPUT OCTAVUM.

A R G U M E N T U M.

- I. *Pace inter Principes facta, calamo inter doctos dimicatur.*
- II. *Quid Calvinus de Lutheo senserit & dixerit.*
- III. *Faceta Narratio de quodam qui nullibi repertis eiusdem religionis oculis, ad Catholicam Ecclesiam rediit.*
- IV. *Colloquium Numburgense.*
- V. *Brema religio mutata, & Calvinismus sensim introductus.*

I. **P**ACE cum Protestantibus in Germania Principibus post Saxonem & Landgravium liberatis, ita tamen accisis viribus ut movere nihil amplius possent; Mauritio etiam in prælio occiso, & crudeli illo Alberto Brandenburgico profligato, à Carolo V. facta, & à Ferdinando Imperatore prudenter continuata: bellum inter Theologos acerrimum fuit exortum; compositoque ferreo bello, papyraceum actius geri cepit. Novæ ac multiplices prodeunt undique Fidei Confessiones, tam Principum quam privatorum Theologorum nomine. Unam Saxonie Dux edidit, aliam Comites Mansfeldienses; rursus aliam Christophorus Dux Wirtembergicus: quibus non solum Zvingliani & Calvinistæ, quorum secta tum in Germania gliscebatur, sed Melanchthoniani etiam & Majoristæ,

ista, quamvis fideles olim Lutheri amici, hæreseos condemnantur. Tum quoque odiosa illa & tot disputationibus vexata, lapis offendiculi hæreticorum, de Cæna Domini quæstio inter Theologos rursus summa contentione agitata fuit: de qua quid sentiendum esset à Wolfgago Comite Palatino rogatus Melanchthon, more suo ita ambiguo respondit, ut miserum Principem ex in certo multo fecerit incertiorum. Quia tamen Melanchthon Sacramentarium sententiæ subscribere quodammodo videbatur; idem Princeps formam quandam religionis constituit, & in sua ditione tantisper observari iussit, donec aliter à se fuerit statutum. Idem in ditione sua fecit Georgius Princeps Anhaltinus quieti assumpto Prædicantis habitu, propria auctoritate è suggestu ad populum est concionatus. Hinc Beza simul & boni Principis & vigilantis Pastoris munus ab eo impletum scribit ac subditorum quidem Principem in terra, eorundem vero ducem ac ductorem ad cælum fuisse. Ab hoc etiam longinquas nationes consilia petiisse, idem auctor est. Tanta hujus Principis primi & ultimi inter prædicantes erat auctoritas. Sed & alii Principes suas quisque Confessiones promulgarunt, plerasque à Melanchthone cufas ac formatas. At Nicolaus Gallus Prædicans Ratisbonensis contra Melanchthonem stricto calamo, ambiguitatem ei exprobrabat; Lutheri de reali Corporis Christi presentia in Sacramento altaris sententiam strenue propugnans. Similiter Brennius junior, Professor Tubingensis patris sui opinionem acerrime defendebat, qui Zvinglianam & Calvinisticam doctrinam tamquam diabolicam & plenam impietatis condemnabat; Principemque induxit, ut Zvinglianos & Sacramentarios publico Edicto proscripserit. Sed & inter Joachimum Westphalum Lutheranum & Joannem Lascum Polonum Calvinistam acerrimæ contentiones exstiterunt, ut scripta utrimque edita testantur. Nec minus civiliter magnus ille Superintendens Heshusius Calvinistas tractavit. Sed & Calvinus egregie se ultus est: ut hæc in palæstra omnibus qui arte eum fuerunt, palmam præripuisse videatur.

II. Calvinus vero Lutheranos perstringens, immemor ejus fuit quod antea scripserat; Lutherum divino Spiritu afflatum & à Deo missum fuisse. Hoc sine ulla assentatione (ait quodam loco) nos Lutheri testimonium perhibemus, fuisse insignem Jesu Christi Apostolum. Res ipsa testatur, non Lutherum, sed Deum per Lutherum loquentum esse, & ex ore eius

fulminasse. Si ergo Lutherus est Jesu Christi Apostolus, Calvinus diaboli erit Apostolus; ut quem Lutherus in persona Zvinglii & aliorum Sacramentariorum hæreseos damnavit, ejusque doctrinam cursum esse scripsit, quo innumeræ animæ ad Infernum deducantur. Sed & Calvinus ejusque afflicta Lutheranorum doctrinam pestilentem esse ac morte dignam: & vicissim Lutherani Calvinistarum errores flammis expiandos esse scribunt.

Porro Brentius & Martinus Chemnitius Prædicans Brunsvicensis ex una, & Henricus Bullingerus ab altera parte acerrimas inter se dimicationes susceperunt. Et illi quidem ad Georgium Brandenburgicum scripserunt, ut si salus sua sibi cura esset, Calvinistas non solum à se segregaret, verum etiam è tota sua ditione eiceret, ac pœnis coerceret; ut qui venenum suum longo lateque spargere satagant. At Calvinistæ econtrario hortati sunt, tam hunc quam alios Principes, ut Crassiores Lutheranæ doctrinæ errores emendarent, ut quibus homines ad perditionem perducerentur. Et sub Lutheranismo merum adhuc Papsimum latere. Inprimis vero Calvinus Melanchthonem ad suas partes pertrahere studebat. Et tu quidem, inquit, te occultas: at quid si mors interim te opprimat? Neque tamen quidquam ab hoc polypo certi exprimi potuit: de quo Lutherani in Apologia de Cæna Domini, Negate, ajunt, non possumus Melanchthonem non tam serio ac par erat, Sacramentariis sese opposuisse, qui parum sincere cum eo agebant. Debebat ille considerare, quantopere vulgi, qui fidem ipsi habuerunt, animos & conscientias incertitudo illa perturbatura esset; & Calvinistarum artes & fraudes melius perspicere, qui hoc modo parvam suam doctrinam propagare conantur. Tandem vero Imperii Statibus Francofurti, ut novo Romano Imperatori fidem & homagium præstarent, congregatis, Protestantes Principes quum apud alios suos Theologos, tum Melanchthonem præcipue institerunt, ut sententias suas aperte proferrent, & quid de singulis articulis & controversiis credendum esset, statuerent. Habito super ea re concilio, post multam disceptationem à prædictis Theologis in hanc sententiam conclusum fuit. Quantum ad doctrinam de Cæna Domini, nos recipimus Catechismum Lutheri, Confessionem Augustanam, Articulos Smalcaldicos, secundum eum intellectum qui Apologia continetur, & Locos Communes Philippi Melanchthonis: quemadmodum etiam recipimus Reconciliationem & concordiam inter

Luthe-

Lutherum & Bucerum Anno M. D. XXXVII. multis p̄is & doctis hominibus presentibus, VVireberga factam. Hæc vero ambigua responsio è Melanchthonis tripodè profecta, per eisdem postea amplius declarata, & realis corporis Christi præsentia approbata fuit, ut è scriptis Apologiæ de Cœna insertis videre licet: ad quæ tamen Sacramentarii nequaquam muti fuerunt. In omnibus his nullum de antiquis Conciliis verbum, nulla SS. Patrum, qui fideles Christiana Fidei custodes fuerunt, mentio.

III. Cadmæa hæc progenies, vix terra è draconis dentibus exorta, statim versis in mutuam perniciem armis, ita invicem sese invaserunt, ut nullus conviciorum quibus alter alterum in cessabat, modus, nullus ditatum quibus una secta aliam devotebat, fuerit finis: ut scripta ab his atque illis edita testantur. *Qua in re non veritatis studium, sed sua cuique ambitio dux eras.* Et sane mos est hæreticis, ut S. Gregorius inquit, *in disputando suam gloriam cum Veritatis iactura ambire.* Nihil minus illi quam Veritatem quærunt: sed hæreticos vino ebrii, quid faciant, aut quam viam ingrediantur, nesciunt, hinc inde tamquam in tenebris oberrantes, & jam ad hanc jam ad illam partem deflectentes. Talis fuit ille Melanchthonis discipulus, quem Staphylus narrat omnes sectarum portas pulsasse, & apud omnium religionum, quæ in Septemtrionalibus vigent regionibus, socios Ministerii munus quæsisse, sed post editam Fidei confessionem æque ab omnibus repudiaturus. Nam è Saxonia ab Illyrico, è Prussia ab Osiandro ejectum; in Polonia ab Antitrinitariis & Deistis, aliisque novis Evangelicis, quorum secta ibi prævalebat, locum ei denegatum; in Bohemia ab Hussitis & Picardis, in Silesia à Schænckfeldianis, in Moravia ab Anabaptistis suas sibi res habere jussum. Post longam disputationem, miserum hominem qui nullis aliis armis quam S. Scripturæ textibus & Lutheri ac Melanchthonis auctoritate suam religionem defendere; nec tamen qui pro Christiana & Evangelica agnosceret eam vellent reperire; tandem Viennam delatum, & tam de aliis suis miseriis quam de tam longa & laboriosa peregrinatione apud viros quosdam eruditos Catholicos conquestum: se nimirum omnes fere regiones obiisse, ut gentem aliquam seu nationem inveniret quæ in omnibus Lutheri & Melanchthonis doctrinam sequeretur; sed unum tantum Prædicantem reperisse, qui suggestum

conscendendi, & eandem Veritatem secum prædicandi potestatem ipsi facere voluerit. Idem deinde melius instructus, relicta hæresi ad Catholicam Ecclesiam fuit reversus.

IV. Principes Augustanam sequentes Confessionem, frustra tentata inter Superindentes & Pastores suos concordia, Naumburgi in Thuringia Anno 1561. conventum habuerunt, [a] ad quem Papa Pius IV. Nuncium suum misit, exhortans ut Concilii decreta de religione expectarent, quod Imperator, Galliarum Rex, & alii Principes Christiani magno tum studio iterum flagitabant. Sed non plus hic conventus momenti ad consensum attulit, quam reliqui fere omnes. Quotiescumque enim de religione instituta fuerat disputatio, primo statim congressu quando de Judice agebatur, factaque illis optione, ut doctrinam suam ei quæ primis quinque sæculis viguisset, quamque puram & incorruptam fuisse ipsi fatebantur, conformem esse demonstrarent, Conciliorum proferebatur in Scriptura interpretanda auctoritas. Nos, ajebant, *quatuor illa prima Concilia, Nivenum, Constantinopolitanum, Ephesinum & Chalcedonium admittimus, quatenus tamen S. Scriptura sunt conformia.* Sed hic velim mihi dicant suaviludii isti, ad quid opus sit quatuor illorum Conciliorum ab aliis distinctione, si cautio hæc addatur, ut S. Scripturæ sint conformia? O ineptam ac turpem non tam elusionem quam illusionem! Idem enim de Porphyrii & aliorum scriptis, ac de Alcorano quoque dici possit, quatenus scilicet S. Scripturæ sunt conformia cujus testimoniis tam Mahumetes quam plerique alii utuntur. *Sicut sepius, inquit Gregorius Nazianzenus in oratione ad cl. Episcopos, ubi in rete incidisse se animadvertit, effuso atramento, quod pro sanguine ei est, aquam infuscat, sicque evadit: ita & hæretici semper posticum aliquod reperiunt, per quod se subducant;* nullum vero commodius quam quod Conciliorum decreta & SS. Patrum judicia libere, quando & ubi lubet, aspernantur; S. Scripturæ, id est, interpretationi in ipsorum cerebro natæ, dissentanea esse causantes. Hoc vero modo nullus unquam controversiarum erit finis, ut libro VIII. clarius ostendam.

Dum itaq; Lutherani Molles cum Rigidis, & utriusque cum Zvinglianis de concordia nequidquam tractat [b] Calvinistæ, vasti & versipelles homines,

Genevæ

[a] Anatomia Eccl. Cathol. pag. 109. [b] Vlen. in vita Luth. Melanch. Flacii, &c.

Ganeva egressi, omnes undique suam propagandi doctrinam occasiones captant; eumque in finem varios libellos passim spargunt, ii quum Bremam, quæ Archiepiscopalis est inferioris Saxoniae civitas, irrepsissent, frustra indignantibus ac frementibus Lutheranis paulatim magis magisque invaluerunt. Horum præcipuus fuit Albertus Hardenbergius, qui Lutheranum hæcenus se simularat, sed paulatim ad Calvinistarum doctrinam descehit. Senatus cui novitas hæc initio non valde placebat, Theologorum Witenbergenfium, à quibus, uti agebant, repurgati Evangelii veritas profecta esset, sententiam exquisivit: qui unà cum Melanchthone (is enim adhuc tum, scilicet A. M. D. LVI. in vivis erat) Augustanæ Confessioni inhærendum responderunt. Vocatus Hardenbergius, & Witenbergenfensis Ecclesiae, omnium Ecclesiarum matris sententiæ subscribere iustus, Augustanam Confessionem, ait, plenam esse errorum: tum etiam diversas eius exstare formas quæ Papisimum redoleant. Illud probandum, ejus auctores divino spiritu illustratos fuisse. Quum ergo ut Augustanæ subscriberet Confessioni impetrari ab eo non posset, jubetur saltem Concordiæ inter Lutherum & Bucerum Anno M. D. XXXVI. factæ articulos approbare. Ille vero sæpius ex Melanchthonis ore audivisse se agebat, articulos illos numquam communi consensu fuisse approbatos ac signatos. Mittitur ergo ad Melanchthonem, qui Wormatiæ tum erat, Joannes Schlungravius, qui rei veritatem exquirat. Is reverfus longe aliud quam Hardenbergius dixerat, responsum attulit, nimirum articulos illius Concordiæ à Melanchthone, Pistorio, & aliis Theologis tanquam Christianos & Evangelicos recipiatque approbari. Quo minus ergo tum Hardenbergius institutum perfecit, quum hoc tum bellum exortum obstitit: ut & Danorum regis intercessio, qui ut regnum quod legitimo domino extorserat, stabiliret, Saxoniam Confessionem amplexus fuerat, & Bremenfes tum ne quid innovarent, sollicitabat. Nec tamen animum abiecit Hardenbergius, ad Danos nequaquam pertinere dictitans, Germanorum conscientis vllas leges præscribere. Interim Tilemanus Heshufius in Superintendentem eligitur, qui non Hardenbergium tantum sed omnes quoque Calvinistas acerrimis scriptis insectatus est: Hardenbergio ad Heidelbergensium, Lipsiensium & Witenbergenfium Academiæ judicium frustra provocante.

Tandem vero Hardenbergius non Brema tan-

tum, sed tota etiam Saxonia eieclus, Habito Conventu Lunaburgi mense Maio [a] Embdam Frisicæ orientalis metropolim profugit, ibique apoplexia fuit exstinctus, divisionis & seditionis post se relicto inter auditores suos spiritu è quo postea mutua execrationes, ac præcipuorum civium proscriptiones extiterunt. Sic eieclis Calvinistis, Bremae Lutheranismus rursus fuit stabilitus. At biennio post Calvinistæ, ut de ipsorum doctrina plenius cognosceretur petierunt, & ut Colloquium Mulbrunnae institueretur, Anno 1564. mense Aprili [b] impetrarunt, cui Elector Palatinus & Dux Wirtembergicus interfuerunt, Brentio & Smidelino è Lutheranorum, & Boquino cum sociis è Calvinistarum partibus ad disputandum delectis. Sed æque, immo magis incertis animis hinc discessum fuit. Non multo post Brema, charissimi quondam sui patris Lutheri abieclta memoria, Genevensem Confessionem recepit. Anno 1562. Est vero hæc Imperialis civitas, quæ tamen in quibusdam Archiepiscopi, qui Protestantium doctrinam sequitur, & è Ducum Brunsvicensium est familia, imperium agnoscit, eodem modo quo Brandenburgicus superioribus annis Argentoratensis Episcopatus Administratorem se tulit, nullo alio sacro fungens officio, quam quod Ecclesiasticos capere proventus, ut suo loco dicam. At tu, Lector, hic Septentrionalium populorum infelicitatem considera, qui ad Principis libidinem religionem mutare coguntur, ut sequenti capite apertius ostendetur.

[a] Anatomia Eccl. Cathol. [b] Eadem.

DE FREQUENTI ET MISERABILI RELIGIONIS IN PALATINATU AD RHENUM MUTATIONE.

CAPUT NONUM.

ARGUMENTUM.

- I. *Vfus & Lex in Germania, ut subditus Principis religionem sequatur.*
- II. *Beza Calvinii iussu ad Comitem Palatinum proficiscitur, & fictam de Cæna Domini confessionem adit.*
- III. *Comes Palatinus abdicato Lutheranismò Calvinismum amplectitur.*
- IV. *Eius filius & successor Ludovicus, Calvinismum profligato, Lutheranismum reducit.*

V. Iohann.